ehk kaasa ka alaline kokkupuutumine mõne Helsingi ülikooli siirdunud mõtteosalisega »Noor-Eesti« rühmast (G. Suits, J. Aavik, V. Ridala). Seda läbikäimise ringi riivasid lisaks Peterburi rahutustest tulnud noored kunstnikud (N. Triik, K. Mägi, A. Tassa). Kuid politiliste pagulaste seisukord muutus Helsingis järkjärgult täbaramaks ja närvlikumaks: kes tabati kinni, kes oli sunnitud kaugemale põgenema. 1907. a. eraldus T. Ahvenamaa saarestikku üksindusse. Kui parajasti moodne sümbolism talle sisendas meeleolulist enesesse minekut ja viirastusliku maailma saladusmärkide mõistatamist, siis Ahvenamaa looduses õppis ta maastikkude ja veestikkude detailseid muljeid oma lüürilises väikekunstis tõlgitsema. Kokkuvõte ta 1901.—07. a. katkelisest ja heitlikust arengust ilmus küll alles hiljemini »Liivakella« pealkirja ja Tuglase nime all (Tartu, 1913, II tr. 2-s osas 1919 – 20). Selle kõrval tähistab veel selgimatu T.-e jumalatehämarat eriti ta teoorjuse hirmudesse ja soolaugastiku aurudesse uneldud nooruslegend »Jumala-saar« (esmakordselt »Noor-Eesti« II albumis, Tartu, 1907; iseraamatuna Tartu, 1920).

Neil aa töötas T. esile meil enneolematu novellistiili, impressionistliku ja sümbolistliku. T.-e valmiva proosakunsti kaunimaid saavutusi on leitud ja hinnatud ta novellikogus »Kahekesi« (Tartu, 1908; II tr. pealkirj. »Õhtu taevas« Tartu, 1913 III tr. 1920). Uudiseks ei olnud niipalju teemavaliku kitsendamine kahe sugupoole intiimsete loomusundide ja hingeilmete alale kui teosmotiivide meeleoluline kompositsioon: ühiskondliku olustiku rõhutamise asemel tegelased looduse, maastiku ja õhustiku mõjuringis, sekelduspineva faabula sõlmimise asemel jutustuse hälbimine meeleliste muljete ja tundeläigatuste kirjeldusse, lihtproosalise või ebaluulelise sõnastuse asemel tõsielus peesleva ja väreleva unielu keeleline hellituspeenus (»Toome helbed«, »Suveöö armastus«). Vabaõhuliste maaidüllide teiseks pooleks selles kogus on raamatuline atmosfäär, mis ümbritseb ta tõsielust irduvate haritlashingede fantastilisi ja lüürilisi varjukujusid (»Vilkuv tuli«, »Õhtu taevas«). T. ise nimetab oma »Liivakella« II tr. eessõnas enda mõjustajatena Fr. Nietzsche't, O. Wilde'i, J. P. Jacobsen'i. Juurde lisada võiks vähemalt veel L. Andrejev'i ja V. Brjussov'i ta varasema perioodi kohta. Pärastpoole on tema sõnavaliku ja lausemoodustuse täpsustamist juhatanud G. Flaubert, teosmotiivide ehitamisele »uute kuude ja päikeste poole« aga meetodilist eeskuju näidanud eriti E. A. Poe. T.-est kujunes niimoodi eesti jutustava proosastiili uuendaja. — Vastolu isiklikult üleelatud kirjandusliku kooliga tõukas teda ka kaasaegse eesti realismi ja naturalismi stiilinõrkuste arvustamisele. T.-e kriitilise vaimu esimeseks suuremaks juurdluseks oli poleemiliselt teritatud essee »Eduard Wilde ja Ernst Peterson« (»Noor-Eesti« III album, Tartu, 1909). Maapao kestes külastas T. pea iga a. sügisel ja kevadel salaja Tartut, 1908. a. oleskles ta neil mail kogu suve. 1909. a. sügisel järgnes ta oma kunstnikkudest sõpradele Pariisi, kus pääses vaesusest hoolimatu boheemkonna elu ja ülikultuurse estetismi maitsesse. T. elas talveti Pariisis, suveti tuli ikka uuesti tagasi Soome. Nii poetas ta ennast võltsdokumentidega korda kümme üle laialise Venemaa piiride. 1910. a. kevadtalvel matkas ta Pariisist Itaalia, osalt jala ja Napolis äärmisse ainelisse kitsikusse sattudes; järgm. a. sügistalve veetis ta Münchenis ja Genfis; 1912. a. kevadtalvel käis ta Belgias; 1913. a. kevadtalvel sai ta hakkama pikema sõiduga Hispaania. Need risti-rästi suunduvad rännakud läbi Euroopa mandri eri kultuurkeskuste mõjusid nooreestilisse T.-esse mitmeti arendavalt, aga need pingutused võtsid talt ka rahuliku töötamise võimalused. Nii piirdus ta ilukirjanduslik looming enne maailma-sõda näiliselt ainult »Liivakella« lisandusega (1913) ning varemini trükitud »Hundi« ja »Hingemaa« väljaandmisega »Kahe jutu« pealkirja all (Tartu, 1914). Juurde arvata võiks veel T.-e tõlketöist »Valitud leheküljed« I (*ibid.*, 1912) ja Aino Kalda »Lahkuvate laevade linn« (*ibid.*, 1913). Seda tootlikum oli ta neil aa. juba arvustajana ja esseistina. Juhan Liivi traagiline saatus oli T.-t haaranud »Noor-Eesti« asutamispäevist saadik. Nüüd tegi ta veel puudulikkude andmete põhjal intuitiivse katse aru anda selle kannataja elust ja loomingust kui närvesöövate olude alla murdunud eesti kirjaniku võrdkujust. Pealkiri »Juhan Liiv« märkis T.-e esimest iseraamatuna kirjastatud kriitilist esseed (Tartu, 1914).

Ilmasõda üllatas T.-e Soomes ja sulges ta väljapääsematusse seisukorda. See ei jäänud mitte ilma koondava mõjuta ta toodangu viljakusse; aga ühtlasi muutus ta Soomes olesklemine endisest hädaohtlikumaks. Sõjaaastail elas T. enamasti Helsingis tuttavate ja tundmatute juures, episoodiliselt Tamperel ja Peterburis. Vastolus vaenulise tõsieluga lõpetas ta 1914. a. sügisel päevaraamatutaolise romaani, mille kirjutamisele ta juba 1912. a. oli asunud Pariisis. Ajakohatuks sattunud oma saabumisega ilmus kaunishingne pihtimisromaan »Felix Ormusson« trükist (Tartu 1915; II tr. 1920). See on Pariisist tagasitulnud esteedi suvitusidüll ja valevõimalustesse ekslev armulugu kahe õe vahel,

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 527